

نشریه علمی علم و تمدن در اسلام

سال دوم / شماره هفتم / بهار ۱۴۰۰

DOR: 20.1001.1.26764830.1400.2.7.1.4

بررسی تحلیلی محتوایی نتایج جستجو درباره کتب حوزه تمدن اسلامی در سایت رسمی خانه کتاب

لیلا ایزدپرست^۱ / حمید قاسمی^۲ / سید محمدامین حسینی^۳

(۱۰-۲۳)

چکیده

هدف کلی تحقیق تحلیلی محتوایی نتایج جستجو درباره کتب با موضوع "تمدن اسلامی" در سایت رسمی خانه کتاب می باشد. روش تحقیق حاضر از نظر استراتژی توصیفی، از نظر مسیر اجرا تحلیلی محتوا، و از نظر هدف کاربردی است. جامعه آماری شامل ۴۰۰ جلد کتاب مربوط به حوزه تمدن اسلامی موجود در سایت خانه کتاب تا تاریخ ۱۴۰۰/۰۵/۳۱ بود که به صورت تمام شمار بررسی شد. ابزار جمع آوری داده‌ها شامل برگه کدگذاری و دستورالعمل مربوط به آن بود که پس از تأیید روایی صوری و محتوایی توسط ۵ تن از صاحب نظران و تأیید پایایی از طریق محاسبه ضریب توافق دو کدگذار و محاسبه آزمون هولستی (۰/۸۹) مورد استفاده قرار گرفت. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و جدول توزیع فراوانی‌ها استفاده شد. نتایج نشان داد به لحاظ تنوع موضوعی در این حوزه ۲۲/۲۵ درصد از کتاب‌ها با محورهای ابتدا "تمدن"، سپس "تاریخ" و بعد از آن "اسلام" بودند. به لحاظ سال انتشار ۴۷ درصد از کتاب‌ها در محدود سال‌های ۱۳۹۶-۱۴۰۰ به چاپ رسیده‌اند. در بین نویسندگان این حوزه آقای یوسف بیک باباپور با ۸ عنوان کتاب بالاترین تعداد کتاب را در این حوزه تألیف کرده‌اند و از بین ناشرانی که کتاب‌های این حوزه را چاپ و منتشر کرده‌اند انتشارات "دفتر نشر معارف" بیش‌ترین کتاب را در این حوزه داشتند. همچنین کتاب "فرهنگ و تمدن اسلامی" تألیف "علی اکبر ولایتی" از انتشارات "دفتر نشر معارف" به چاپ ۸۷ رسیده است.

۱. دکتری مدیریت بازاریابی و رسانه‌های ورزشی و پژوهشگر گروه تمدن و مدیریت در اسلام مرکز پژوهشی تمدن اسلامی و دین

پژوهی پیامبر اعظم (ص)، قم، ایران. leilaizadparast@yahoo.com

۲. دانشیار گروه مدیریت ورزشی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) ghasemione@yahoo.com

۳. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا و عضو هیات علمی افتخاری گروه تمدن و سیاست

اسلامی مرکز پژوهشی تمدن اسلامی و دین پژوهی پیامبر اعظم (ص)، قم، ایران. Smhoseini@rihu.ac.ir

واژه‌های کلیدی: تمدن اسلامی، خانه‌ی کتاب، تحلیل محتوا، فرهنگ اسلامی، تاریخ.

مقدمه

در تعریف تمدن اسلامی باید گفت که این تمدن نوع خاصی از زندگی است که تابع داشته‌ها و دستاوردهای معطوف به نیازهای انسانی است که در سایه آموزه‌های اسلامی درگذر زمان در جامعه مسلمانان نهادینه شده است؛ بنابراین تمدن اسلامی لزوماً برآمده از دیانت اسلامی یا برساخته مسلمانان نیست، بلکه محصولی است که ذیل چتر اسلام در جامعه مسلمانی شکل گرفته است. بی تردید اگر اسلام نبود و مسلمانان کنش‌های خود را با آن منطبق نمی‌ساختند، چنین تمدنی هرگز سر بر نمی‌آورد (خرمشاد، ۱۳۹۶).

بی‌گمان تمدن اسلامی در دنیای کنونی حضوری انکارناپذیر دارد. نشانه آشکار آن، جمعیت رو به رشد مسلمانان، داشتن منابع مهم طبیعی و انسانی، وجود منابع ارزشمند فکری، میراث علمی و مهم تر از همه، مانیفست ماندگار (قرآن، کتاب خدا) آن است که بر خلاف ادیان دیگر، تمامی اعمال و عقاید مردمش بر اساس آن تعریف می‌شود (گرونیام، ۱۳۴۲).

فرهنگ مجموعه‌ای از سنت‌ها، آداب و اخلاق فردی یا خانوادگی اقوامی است که پایداری ایشان به این امور باعث تمایز آن‌ها از دیگر اقوام و قبایل می‌شود. به عبارت دیگر، فرهنگ مجموعه باورهای فرد یا گروهی خاص است و چون باورها ذهنی اند پس فرهنگ جنبه عینی ندارد (ولایتی، ۱۳۸۴). در فرهنگ سخن فرهنگ چنین تعریف شده است: «فرهنگ: پدیده کلی پیچیده‌ای از گرداب، رسوم، اندیشه، هنر و شیوه زندگی که در طی تجربه تاریخی اقوام شکل می‌گیرد و قابل انتقال به نسل‌های بعدی است (انوری، ۱۳۸۳).

برای تمدن، معانی مختلف و فراوانی ارائه شده است برخی آن را با واژه فرهنگ هم‌تراز دانسته‌اند، هرچند در تعریف فرهنگ نیز اختلاف دارند؛ برخی دیگر، تمدن را به دستاوردهای مادی و ساخته‌های بشری که در جهت آسایش انسان شکل گرفته اطلاق کرده‌اند؛ دسته سوم با نظر به وجه مدنی زندگی انسانی، تمدن را به زیست مسالمت آمیز، نظم دار، قانون مند و اخلاقی آدمیان نسبت داده‌اند؛ و گروهی دیگر آن را در اقتدار سیاسی و گستردگی نفوذ قدرت، و شماری در پیشرفت‌های علمی معنا

کرده اند؛ چنان که برخی پیشرفت جامعه انسانی را با تمدن برابر دانسته اند (بابایی، ۱۳۹۳).

همچنان تعریف‌های جدیدی برای تمدن ارائه می‌شود، ولی به نظر می‌رسد وجه مشترکی میان این تعریف‌ها می‌توان پیدا کرد؛ چون برخی از تعریف‌ها ناظر به مفهوم تمدن و دسته‌ای دیگر به مصداق و بعضی به لوازم آن اشاره دارند. ویل دورانت تمدن را ترکیبی از امنیت و فرهنگ، نظم و آزادی می‌داند (دورانت، ۱۳۷۰). تمدن امری مادی نیست که به ناچار به خاک و زمین معینی بسته باشد، بلکه معجونی است لمس ناشدنی از دستاوردهای فنی و نوآوری‌های فرهنگی (همان، ۱۳۷۰). شریعتی تمدن را مجموعه ساخته‌ها و اندوخته‌های معنوی و مادی جامعه انسانی می‌داند (شریعتی، ۱۳۷۰). هنری لوکاس در تعریف تمدن می‌نویسد "تمدن پدیده‌های است به هم تنیده که همه رویدادهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و حتی هنر و ادبیات را شامل می‌شود (لوکاس، ۱۳۶۶). تمدن هم به دسترسی به رفاه مادی و هم به اعتلای روح بشری اشاره دارد؛ هم به معنای فراوانی نیازمندی‌های روزانه است و هم به معنای احترام گذاشتن به پالایش بشری (یوکیشی، ۱۳۶۳). مقام معظم رهبری در رابطه با فرهنگ فرموده‌اند: منظور ما از فرهنگ، عقاید و اخلاق است. برخلاف ما که وقتی در محاوراتمان واژه فرهنگ را می‌گوییم، بیشتر آداب و رسوم و زبان فارسی و این حرف‌ها به ذهنمان می‌آید و وقتی ده درصد بودجه کشور را برای فرهنگ می‌گذارند متأسفانه صرف همین‌ها می‌شود. بنابراین فرهنگ باورها و ارزش‌هاست و مسائل دیگر جنبه فرعی و ثانوی دارد. شکل خانه‌سازی یا برخی آداب و رسوم، ماهیت فرهنگ را عوض نمی‌کند. فرهنگ جامعه هنگامی تغییر می‌کند که باورهایش درباره هستی و انسان و ارزش‌های حاکم بر زندگی تغییر کند. اصول دین و فروع دین هم بیشتر به باورها و ارزش‌ها مربوط است. باورها را بیشتر در اصول و ارزش‌ها را بیشتر در فروع دین مطرح می‌کنیم. پس حقیقتاً جایی که اسلام در زندگی اجتماعی مردم اثر می‌گذارد در بعد فرهنگی است و به وسیله فرهنگ با تمدن ارتباط پیدا می‌کند. به همین خاطر مسائل فرهنگی و تمدن با هم آمیخته است، حتی یک پدیده از جهتی مربوط به تمدن و از جهتی مربوط به فرهنگ است. اگر شکل ظاهری و جهات محسوس آن را حساب کنیم، بعد تمدنی است و اگر جهات معنایی آن را در نظر بگیریم، آن بار معنایی که دربردارد و حکایت از باور یا ارزش خاصی می‌کند، آن با فرهنگ جامعه ارتباط دارد. تولید علم در تمدن اسلامی که به لحاظ تئوری و در شیوه عملی مورد عنایت خاص قرار گرفته است ناشی از توجه اسلام به علم و تمدن و استفاده نقادانه از سایر تمدن‌ها می‌باشد، به طوری

که مسلمانان طی چند قرن، در علوم مختلف پیشرفت شگفت انگیزی داشتند و بطور چشمگیری سیادت علمی خود را بر جهانیان دیکته کردند، البته این پیشرفت ها بنا به دلایلی موقتاً متوقف شد و سپس با تسلط استعمار بر ممالک اسلامی، توقف مسلمانان در تولید علم به شکل کامل تری رقم خورد. در دوران اخیر با ایجاد تفکر احیای تمدن اسلامی، رشد نسبی را در زمینه تولید و توسعه شاهدیم ولیکن آسیب‌هایی این مساله را از جهات مختلف تهدید می‌نماید که باید در صدد یافتن راه کارهایی برای مقابله با آن‌ها بود (بهنیافر، ۱۳۸۸).

از سوی دیگر امروزه ارتباط از طریق رسانه‌ها به پشتوانه رشد و گسترش فناوری، کلّ جهان را تحت پوشش خود داده است. رسانه‌ها در دوران کنونی، شاهرگ‌های اطلاعاتی و جریان سازی هستند. رسانه‌های عمومی را می‌توان ابزاری قدرتمند و در عین حال به تعریفی می‌توان رسانه‌ها را یکی از باز نمودهای قدرت دانست (قاسمی ۱۳۹۱). در علم ارتباطات، کتاب از رسانه‌های جمعی مهم و تأثیرگذار با ویژگی ماندگاری است. در حال حاضر کتاب و فرهنگ کتاب‌خوانی به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه جوامع شناخته می‌شود.

کتاب یکی از رسانه‌های مهم انتقال علم و دانش که تحت عنوان محصولی فرهنگی، حاصل کوشش مؤلف، ناشر و توزیع کننده می‌باشد. کتاب‌ها معمولاً به قصد ارتقاء علم، اطلاعات و آگاهی به خواننده ارائه می‌شود علی‌الرغم توسعه رسانه‌های جمعی متنوع، هنوز هیچ رسانه‌ای موفق به ایفای نقش کتاب در رشد جوامع نشده است (هدایتی، ۱۳۸۸). از طرف دیگر پژوهش عامل مؤثر در تصمیم‌گیری اشخاص و سازمان‌ها است (قاسمی و کشکر، ۱۳۸۹). بنابراین در هر حوزه و رشته، هرچه قدر پژوهش پر رونق باشد، احتمال تصمیم‌گیری‌های کم‌خطا تر بالا می‌رود. کتاب در برنامه آموزش پژوهش، نقش خیلی مهمی برعهده دارد. این رسانه حاوی بخش‌های نوشتاری، تصاویر و تمرین‌ها است که مطابق با اهداف کتاب انتخاب و سازماندهی می‌شوند (وست بری، ۱۹۹۹)، بازنگری، تحلیل، اصلاح و تجدید نظر اصولی و علمی در محتوای این نوع کتاب‌ها اثرات و تبعات مثبت فراوانی را در زمینه نیازسنجی و فراهم نمودن شرایط رشد و ارتقای برنامه درسی و به تبع آن، رشد و پیشرفت دانشجویان به ارمغان خواهد گذاشت.

خانه کتاب موسسه‌ای غیرانتفاعی و غیر دولتی است که با هدف آرایه اطلاعات در زمینه کتاب‌های منتشر شده در ایران از سال ۱۳۷۲ آغاز به کار کرده است و پایگاه اینترنتی آن به منظور در دسترس قرار

دادن اطلاعات کتاب‌ها در سال ۱۳۷۷ تأسیس شده است. مشخصات کتاب‌شناختی تمام کتاب‌هایی که در کشور منتشر می‌شود، به انضمام معرفی کوتاه، تصویر روی جلد و نیز تصویر صفحات نخستین هر کتاب (تا قبل از متن اصلی)، دو روز پس از اخذ مجوز وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، در این پایگاه ثبت می‌گردد. (سایت خانه کتاب) <http://www.ketab.ir>

تحلیل محتوا یکی از مهم‌ترین تکنیک‌های پژوهشی است که بدنبال شناخت داده‌ها به منزله پدیده‌های نمادین می‌باشد، که بدون کوچک‌ترین اخلال در واقعیت‌های اجتماعی به تحلیل آن‌ها می‌پردازد. تحلیل محتوا از پرکاربردترین شیوه‌های پژوهش در تحقیقات اجتماعی، رفتاری و انسانی می‌باشد که از جمله امتیازات این روش بر سایر روش‌ها، امکان انجام عملی آن و دور بودن یافته‌های این پژوهش از اعمال نظرهای شخصی است که بعضاً تا حدودی در سایر روش‌ها به چشم می‌خورد. همچنین، می‌توان کارآمدترین منابع اطلاعاتی را بوسیله روش تحلیل محتوا انتخاب و مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. کارآمدترین منابع می‌تواند با توجه به نظر و سلیقه پژوهشگران، بخش استادی، حوزه‌های مطالعاتی و ... باشد.

بنابراین نتایج حاصل از تحلیل محتوای کتاب‌های تمدن اسلامی موجود در سایت خانه کتاب، می‌تواند با ارائه آمار روشن و دقیق از وضعیت کتاب‌های این حوزه و شناسایی نقاط قوت و ضعف در حیطه‌ها و گرایش‌های مختلف، مولفان مترجمان و ناشران را نسبت به تجدید نظر، اصلاح و ترمیم نقاط ضعف، و همچنین در جهت برداشتن گام‌های مؤثر در مسیر پیشبرد تاریخ و تمدن اسلامی در کشور کمک کند و منجر به ارتباط موثرتر دانشجویان با آن‌ها شود و زمینه انطباق هرچه بهتر با نیازها، خواسته‌ها و تقاضای جوامع علمی را فراهم نماید. لذا این پرسش کلی برای پژوهشگر ایجاد شد که وضعیت کتاب‌های موجود به زبان فارسی و نمایه شده در پایگاه خانه کتاب، چگونه است؟

روش شناسی

روش پژوهش از نظر استراتژی کمی و از نظر مسیر اجرا تحلیل محتوای کمی بود. جامعه پژوهش شامل تمامی کتب نمایه شده در پایگاه داده خانه کتاب از ابتدا تا تاریخ ۱۴۰۰/۵/۳۱ با موضوع تمدن اسلامی و به تعداد ۴۰۰ عنوان کتاب بود. ابزار

جمع آوری داده ها شامل برگه کدگذاری و دستورالعمل مربوط به آن بود که پس از تأیید روایی صوری و محتوایی توسط ۵ تن از صاحب نظران و تأیید پایایی از طریق محاسبه ضریب توافق دو کدگذار و محاسبه آزمون هولستی (۰/۸۹) مورد استفاده قرار گرفت. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و جدول توزیع فراوانی‌ها استفاده شد.

یافته‌ها

در بررسی وضعیت کتب حوزه تمدن اسلامی در سایت رسمی خانه کتاب به لحاظ تألیف و ترجمه بودن آثار، یافته‌ها بدین صورت بود که: از مجموع ۴۰۰ عنوان کتابی که در این حوزه و در سایت رسمی خانه کتاب قرار داشت ۳۶۵ عنوان کتاب (۹۱/۲۵ درصد) تألیف و تعداد ۳۵ عنوان کتاب (۸/۷۵) ترجمه بودند. به لحاظ تعداد مؤلف جدول ۱ وضعیت هر کتاب را نشان می‌دهد.

جدول ۱. وضعیت تعداد مؤلف در هر کتاب

ردیف	تعداد مؤلف	فراوانی	درصد
۱	تک مؤلف	۳۲۴	۸۱٪
۲	۲ مؤلف	۵۵	۱۳/۷۵٪
۳	۳ مؤلف	۱۶	۴٪
۴	گروه مولفان	۵	۱/۲۵٪
	مجموع	۴۰۰	۱۰۰

بنابر یافته‌های جدول ۱، بیش‌ترین فراوانی به تعداد مؤلف یک نفره (۸۱٪) و کمترین فراوانی به تعداد مؤلف بیش از سه نفر (۱/۲۵٪) اختصاص داشت. به لحاظ پوشش موضوعی کتاب‌هایی که در حوزه تمدن اسلامی در سایت رسمی خانه کتاب وجود داشتند، بالاترین پوشش موضوعی متعلق بود به موضوع تمدن با ۲۲/۲۵ درصد و بعد از آن موضوع تاریخ با ۱۷ درصد و بعد موضوع اسلام با ۱۳/۲۵ درصد. در جدول ۲ موضوعاتی که بیش‌ترین فراوانی را در کتاب‌های این حوزه داشتند به نمایش گذاشته شده است. شایان ذکر است که تنوع موضوعی در این حوزه وجود

داشت، اما به دلیل اینکه از فراوانی اندکی برخوردار بودند در بخش سایر، در جدول محاسبه شده‌اند.

جدول ۲. وضعیت کتب حوزه تمدن اسلامی در سایت رسمی خانه کتاب به لحاظ

پوشش موضوعی

ردیف	محور کتاب	فراوانی	درصد
۱	تمدن	۸۹	۲۲/۲۵%
۲	تاریخ	۶۸	۱۷%
۳	اسلام	۵۳	۱۳/۲۵%
۴	سؤالات آمادگی جهت آزمون	۵۲	۱۳%
۵	مجموعه مقالات	۲۱	۵/۲۵%
۶	رهبری	۱۴	۳/۵%
۷	پژشکی	۱۴	۳/۵%
۸	هنر	۱۱	۲/۷۵%
۹	سایر	۷۸	۱۹/۵%
	مجموع	۴۰۰	۱۰۰%

در بررسی وضعیت کتاب‌ها به لحاظ نویسندگانی که بیش‌ترین تألیف را داشتند یافته‌ها در جدول ۳ به نمایش گذاشته شده‌اند.

جدول ۳. وضعیت کتب حوزه تمدن اسلامی در سایت رسمی خانه کتاب به لحاظ

نویسندگان با بیش‌ترین تعداد تألیف

ردیف	نویسنده	تعداد عنوان کتاب
۱	یوسف بیک باباپور	۸ عنوان
۲	علی اکبر ولایتی	۶ عنوان
۳	موسی نجفی	۵ عنوان
۴	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه	۵ عنوان

قلم		
محمد سپهری	۴ عنوان	۵
علی عبدالله دفاع	۳ عنوان	۶
علی اصغر حلبی	۳ عنوان	۷
سید محمد حسین متولی امامی	۳ عنوان	۸
سید اکبر ساداتی	۳ عنوان	۹

در بررسی کتاب‌ها به لحاظ کتاب‌هایی که به چاپ مجدد رسیده‌اند از مجموع ۴۰۰ کتابی که در سایت رسمی خانه کتاب در این حوزه وجود داشت ۸۲ عنوان کتاب (۲۰/۵ درصد) به چاپ مجدد رسیده‌اند که وضعیت آن‌ها در جدول ۴ به نمایش گذاشته شده است.

جدول ۴. وضعیت کتب حوزه تمدن اسلامی در سایت رسمی خانه کتاب به لحاظ

چاپ مجدد

تعداد کتاب‌ها	چاپ مجدد
۳۸ عنوان کتاب	چاپ ۲
۱۹ عنوان کتاب	چاپ ۳
۱۱ عنوان کتاب	چاپ ۴
۳ عنوان کتاب	چاپ ۵
۳ عنوان کتاب	چاپ ۶
۲ عنوان کتاب	چاپ ۷
۱ عنوان کتاب	چاپ ۸
۱ عنوان کتاب	چاپ ۱۲
۱ عنوان کتاب	چاپ ۱۳
۱ عنوان کتاب	چاپ ۱۴
۱ عنوان کتاب	چاپ ۵۳
۱ عنوان کتاب	چاپ ۸۷

از بین کتاب‌هایی که به چاپ مجدد رسیده بودند به ۳ عنوان کتاب به بیش‌ترین دفعات چاپ شده‌اند. اطلاعات مربوط به آن‌ها در جدول ۵ بیان شده است.

جدول ۵. وضعیت کتب حوزه تمدن اسلامی در سایت رسمی خانه کتاب به لحاظ

بیش‌ترین تجدید چاپ

ر	نام نویسنده	عنوان کتاب	انتشارات	محور کتاب	تعداد چاپ مجدد
۱	علی اکبر ولایتی	فرهنگ و تمدن اسلامی	دفتر نشر معارف	تمدن	۸۷
۲	فاطمه جان احمدی	تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی	دفتر نشر معارف	تمدن	۵۳
۳	خیرالله اسلامی	تحلیل فرهنگ تمدن اسلامی	راه	آزمون	۱۴

از بین اطلاعات ۴۰۰ عنوان کتابی که در سایت رسمی خانه کتاب از سال ۱۳۶۶ تا سال ۱۴۰۰ بارگزاری شده است بیش‌ترین فراوانی چاپ کتاب‌ها بین سال‌های ۱۳۹۶-۱۴۰۰ می‌باشد (۳۷ درصد) و کمترین فراوانی چاپ کتاب‌ها مربوط به سال‌های ۱۳۶۵-۱۳۶۰ می‌باشد (۳ درصد). در جدول ۶ فراوانی کتاب‌ها در هر دوره از سال‌ها بیان شده است.

جدول ۶. وضعیت کتب حوزه تمدن اسلامی در سایت رسمی خانه کتاب به لحاظ

سال انتشار

سال	فراوانی عنوان کتاب‌های چاپ شده	درصد
۱۳۹۶-۱۴۰۰	۱۴۸ عنوان	۳۷%
۱۳۹۱-۱۳۹۵	۱۱۷ عنوان	۲۹/۲۵%

۱۵٪	۶۰ عنوان	۱۳۸۶-۱۳۹۰
۱۰٪	۴۰ عنوان	۱۳۸۱-۱۳۸۵
۳/۷۵٪	۱۵ عنوان	۱۳۷۶-۱۳۸۰
۱/۲۵٪	۵ عنوان	۱۳۷۱-۱۳۷۵
۰/۷۵٪	۳ عنوان	۱۳۶۶-۱۳۷۰
۳٪	۱۲ عنوان	۱۳۶۰-۱۳۶۵
۱۰۰٪	۴۰۰ عنوان	مجموع

در چاپ و انتشار ۴۰۰ کتاب مورد بررسی قرار داده شده در حوزه تمدن اسلامی مجموعه ۲۶۱ ناشر شرکت نموده‌اند که در این بین دفتر نشر معارف با تعداد ۱۳ عنوان کتاب بیش‌ترین تعداد کتاب را در این حوزه چاپ و منتشر کرده است. در جدول ۷ وضعیت انتشاراتی که ۳ یا بیش از ۳ عنوان کتاب در حوزه تمدن اسلامی چاپ و منتشر کرده‌اید به نمایش گذاشته شده است؛ بر این اساس بقیه ناشرانی که ۲ و کمتر از ۲ عنوان کتاب را در این حوزه چاپ و منتشر کرده‌اند در جدول آورده نشده‌اند.

جدول ۷. وضعیت ناشرانی که ۳ یا بیش از ۳ عنوان کتاب در حوزه تمدن اسلامی چاپ و منتشر کرده‌اند

ردیف	نام انتشارات	تعداد عنوان کتاب
۱	دفتر نشر معارف	۱۳ عنوان
۲	مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی	۱۰ عنوان
۳	سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)	۹ عنوان
۴	دانشگاه پیام نور	۹ عنوان
۵	پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	۷ عنوان
۶	پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی	۶ عنوان

عنوان ۶	موسسه بوستان کتاب	۷
عنوان ۵	پژوهشگاه حوزه و دانشگاه	۸
عنوان ۵	راه	۹
عنوان ۵	دانشگاه آزاد اسلامی	۱۰
عنوان ۵	آرما	۱۱
عنوان ۴	بنیاد پژوهش های اسلامی	۱۲
عنوان ۴	کتاب مرجع	۱۳
عنوان ۴	چوگان	۱۴
عنوان ۳	پژوهشکده تاریخ اسلام	۱۵
عنوان ۳	پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اسلامی	۱۶
عنوان ۳	کتاب فردا	۱۷
عنوان ۳	فراگیران سینا	۱۸
عنوان ۳	مصباح اندیشه	۱۹

بحث و نتیجه گیری

یافته‌ها نشان داد که اغلب کتب فارسی درباره تمدن اسلامی به صورت یک نفره نوشته شده است. نتایج این یافته با پژوهش ایزدپرست (۱۳۹۳) همسو است. از دلایل احتمالی این همسویی آن است که اغلب مؤلفان ترجیح می‌دهند که کتاب خود را به صورت انفرادی تألیف کنند. با توجه به اهمیت کارهای گروهی و ضرورت توجه به موضوع تمدن از زوایای مختلف، پیشنهاد می‌شود که نوشتن گروهی درباره تمدن اسلامی و از زوایای مختلف مورد توجه نویسندگان، ناشران و مراکز پژوهشی قرار گیرد.

یافته‌ها نشان می‌دهد از تعداد ۴۰۰ عنوان کتاب، تعداد ۳۱۸ عنوان کتاب (۷۹/۵ درصد) تنها در چاپ اول باقی مانده‌اند و تجدید چاپ نشده‌اند و ۸۲ عنوان کتاب (۲۰/۵ درصد) از کتاب‌ها تجدید چاپ و بعضاً تا دفعه پنجاه و سوم و هشتاد و هفتم رسیده‌اند. یافته‌ها با نتایج پژوهش ره انجام (۱۳۹۹) همسو است. دلایل احتمالی

این همسویی می‌تواند ناشی از آن باشد که کتاب‌هایی که به دفعات زیاد به چاپ‌های مجدد می‌رسند یا به دلیل استقبال زیاد مخاطبان است یا به این دلیل که آن کتاب‌ها جز منابع درسی بوده‌اند و دانشجویان ملزم به تهیه آن‌ها می‌باشند چراکه برخی از اساتید دانشگاه‌ها ترجیح می‌دهند کتاب خود را به عنوان مرجع معرفی و تدریس نمایند. در گذشته سرشناس بودن نویسندگان باعث در اولویت قرار گرفتن کتاب آن‌ها برای خرید از سوی دانشجویان می‌شد که بنظر می‌رسد این امر به مرور زمان کمرنگ شده است.

به لحاظ پوشش موضوعی از جمله موضوعاتی که بالاترین فراوانی را در بین کتاب‌هایی که در حوزه تمدن اسلامی چاپ و منتشر شده‌اند، می‌توان به موضوعات تمدن، تاریخ، و اسلام اشاره کرد. از آنجا که تمدن اسلام ریشه در حوزه‌های دیگر ملت‌ها از جمله فرهنگ، هنر، کشاورزی، صنعت، پزشکی و بسیاری از حوزه‌های دارد با این وجود تعداد اندکی کتاب در این بخش‌ها وجود داشت و حتی در برخی از حوزه‌ها از جمله ورزش که قطعاً دارای دستاوردهای تاریخی و فرهنگی بسیار غنی خواهیم بود هیچ کتابی به چشم نخورد.

با توجه به یافته‌های موجود در جدول ۶ که بیانگر وضعیت انتشار کتاب‌های حوزه تمدن اسلامی به لحاظ سال انتشار است می‌توان این‌طور نتیجه‌گیری کرد روند تولید محتوا در حوزه تمدن اسلامی در دهه حاضر دارای سیر صعودی بوده و مؤلفین و مترجمین رشد قابل قبولی داشته‌اند و این یافته با یافته‌های قاسمی (۱۳۹۸) در حوزه پژوهش‌های علمی در حوزه تربیت بدنی و ورزش وزارت آموزش و پرورش که از سال ۱۳۹۰ به بعد روند پژوهشی رشد چشم‌گیری دارد و همچنین یافته‌های ایزدپرست (۱۳۹۳) مربوط به کتب روش تحقیق در تربیت بدنی و علوم ورزشی همسویی دارد. دلیل احتمالی این مسأله افزایش نیاز دانشجویان و پژوهشگران این عرصه و ضعف وجود منابع کافی در سال‌های گذشته است. از سوی دیگر کتاب‌های درسی موجود باید هر چند سال یک بار از لحاظ محتوایی و مطابق با پیشرفت‌های علمی و فناوری مورد تجدید نظر اساسی و عمده قرار گیرد. طبق نظر قورچیان

(۱۳۷۲)، تقریباً هر ۶ سال نصف اطلاعات یک رشته از رده خارج می‌شود و در محتوای کتاب‌های درسی نیز باید تجدید نظر شود.

منابع

- ایزدپرست، لایلا (۱۳۹۳). تحلیل وضعیت کتاب‌های روش تحقیق در تربیت بدنی و علوم ورزشی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور استان البرز، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- بابایی، حبیب‌الله (۱۳۹۳). کاوش‌های نظری در الهیات و تمدن، قم: انتشارات پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- بهنیافر، احمدرضا (تابستان ۱۳۸۸). «آسیب‌شناسی فرهنگ و تمدن اسلامی در زمینه تولید علم در جهان امروز»، فصلنامه پژوهش‌های اعتقادی کلامی، دوره ۴، ش ۱۳، صص ۲۰۱-۱۷۳.
- انوری، حسن (۱۳۸۳). فرهنگ روز، تهران، سخن.
- عروتی موفق، اکبر (بهار ۱۳۸۵). «پیامبر اعظم (ص) بنیانگذار تمدن اسلامی»، فصلنامه معرفت، ش ۱۱۰، صص ۴۱-۳۳.
- قاسمی، حمید؛ نوربخش، مهوش؛ تپه رشی، گیتی (۱۳۸۹). «تحلیل محتوای مقالات مدیریت ورزشی مجلات علمی پژوهشی»، فصلنامه جهش. سال دوم، ش ۶، صص ۲۴-۱۷.
- قاسمی، حمید؛ کشکر، سارا؛ موسوی، محمد (۱۳۹۱). «تناسب حوزه نشر کتب ورزش و تربیت بدنی با نیازهای بازدیدکنندگان از نمایشگاه کتاب وغرفه‌های تربیت بدنی در سال ۱۳۹۰»، فصلنامه پژوهش‌های مدیریت ورزشی و علوم حرکتی. ش ۳، صص ۵۰-۳۳.
- قاسمی، حمید؛ کشکر، سارا (۱۳۸۹). راهنمای پایان‌نامه: با تأکید بر مدیریت ورزشی. تهران: نشر ورزش.
- قورچیان، نادر (۱۳۷۲). «گامی در مسیر انتخاب محتوا در حوزه تخصصی برنامه درسی»، فصلنامه تعلیم و تربیت (آموزش و پرورش) ش ۳۳
- مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین‌المللی فرهنگ و تمدن اسلامی (۱۳۷۳). تدوین مرکز مطالعات و تحقیقات فرهنگی بین‌المللی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- حجازی، فخرالدین (بی تا). نقش پیامبران در تمدن انسان، تهران: بعثت.
- دورانت، ویل (۱۳۶۵). تاریخ تمدن: مشرق زمین، گاهواره تمدن، تهران: علمی و فرهنگی.
- ولایتی، علی اکبر (۱۳۸۲). پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه.
- ولایتی، علی اکبر (۱۳۸۴). تاریخ و تمدن اسلامی، قم: دفتر نشر معارف.
- محمد باقر (۱۳۹۶). جایگاه تمدنی ایران در جهان اسلام امروز. تهران: سرو اندیشه.

گرانجام، فن (۱۳۴۲). وحدت و تنوع در تمدن اسلامی. ترجمه عباس آریان پور، تبریز: معرفت.

شریعتی، علی (۱۳۷۰)، تاریخ تمدن (مجموعه آثار، ج ۱۱)، تهران: قلم.

لوکاس، هنری (۱۳۶۶)، تاریخ تمدن، ترجمه عبدالحسین آذرنگ، تهران: کیهان.

یوکیچی، فوکوتساوا (۱۳۶۳)، نظریه تمدن، ترجمه چنگیز پهلوان، تهران: گیو.

ره انجام، محمد (۱۳۹۹). تحلیل محتوایی نتایج جستجو درباره کتب موضوع مدیریت ورزشی در سایت رسمی خانه کتاب، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور استان البرز، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.